

[Svend Haugaard.]

et tvangsbud. Man kan ikke med tvang skabe lyst og interesse, og hvor meget er der ved en undervisning, der ikke modtages hermed?

Hvor et rigt skoleliv kan forme sig under frivillighed, skaber man i stedet lede ved tvangsfodring med kundskaber. Skolen skal vække trangen, også vække den på en sådan måde, at lysten til at lære og søge viden fortsætter livet igennem; her er 10 år alt for lidt. Men denne trang vækkes bedst under frivillighed.

Der peges på de procenter, som endnu ikke har valgt videregående skolegang, og man siger: hvad med dem? Det er absolut intet bevis for, at vi ikke kan komme meget videre mod de 100 pct., hvis blot alle dele af folkeskolen får den rigtige udbygning. I øvrigt bør vi ikke glemme, hvad der også er peget på her i dag, at efterskolen, tekniske skoler, fritidsundervisning, højskolen og flere andre skoleformer i høj grad søges af dem, der gik tidligt ud af folkeskolen. Det er rigtigt, når der netop i denne forbindelse er peget på Ringkøbing amt.

Der er meget stor forskel på de forskellige skolers fortsættelsesprocent. Det kan vist også gå an at hævde, at denne forskel i højere grad skyldes forskellighed mellem skolerne end forskellighed blandt eleverne. Dér, hvor skolen er rigtig udbygget, dér, hvor der findes de ønskede valgmuligheder, dér, hvor skoledagen ikke blot er terperi og plage, men hvor man lever med, hvor man aktiviseres, og hvor der kaldes på personlighed og medansvar, dér er der ikke skoletræthed, og dér er der ikke behov for udvidet tvang. Mange skoler har magtet dette, og jeg må sige, at jeg er fuld af beundring for deres resultater; men jeg tror ikke, at det havde været muligt uden frihedens inspiration.

Vi er langt fra færdig med skolens rette udbygning og med, hvis jeg må sige det sådan, omskoling af lærerne til de nye forhold. Så længe dette ikke er sket, er udvidet skolepligt ikke nogen velsignelse for de børn, der ønsker sig ud, og er det først i orden, er tvang ikke nødvendig. Naturligvis må jeg erkende, at vi har en forpligtelse over for de få, som selv i denne situation ikke ville vælge at fortsætte. Men dette tal vil blive meget lavt, fordi det vil blive det

normale at fortsætte, og man følger da gerne kammeraterne. Ministerens oplysninger om skoler med og uden 8. klasse understreger dette. Hjemmenes interesse kan der også kaldes mere på, bl. a. ved et nærmere samarbejde mellem hjem og skole, og der kan gives finansiell støtte, som modvirker fristelsen til af økonomiske grunde at gå for tidligt ud.

De, der derefter bliver igen, vil have problemer, som en udvidet skolepligt ikke magter at løse. Prøver man denne nemme udvej, vil disciplinkriserne stige til skade for skolearbejdet og uden egentlig hjælp til dem, der har hjælp behov. Man kan nok spørge, hvilke disciplinære midler man vil have over for disse unge, som skulker fra skole. Jeg har set, at man i Sverige har noget med en 14 dages bortvisningsret, men over for den bogfjendske, over for den nederlagsprægede, over for dem fra de dårlige hjem, over for de disciplinfjendske står man jo magtesløs; det nytter ikke at true dem med 14 dages bortvisning.

Vi har ingen grundige undersøgelser af årsagerne til, at en del forlader skolen på et tidligt tidspunkt. Var det da ikke værd at vide noget mere herom, inden man forivrer sig og griber til tvang på et tidspunkt, hvor der under frivillighed er skabt noget inspirerende og værdifuldt? Har tvangens varme fortalere f. eks. prøvet at sætte sig ind i, hvilken pine det kan være ikke at kunne hævde sig i skolen, ikke at kunne klare prøverne som de andre og altid være fulgt af nedsettende bemærkninger, men ejendommeligt nok alligevel senere hen ofte være i stand til at klare sig ganske godt uden for skolen?

Vi har fået en betænkning, som højtstående skoleeksperter står bag ved, og den går klart ind for 9 års skolepligt og antyder senere 10. Der er ingen, der vil betvivle de pågældendes dygtighed og tekniske sagskundskab, men har man alligevel ikke en fornemmelse af, at konklusionen var givet allerede med udvalgets sammensætning? Minder sammensætningen ikke lidt om et bestilt facit? Hvor er repræsentanterne for skolekredse, der lægger mere vægt på frihed end tvang — de findes jo ellers i et betydeligt tal? Hvor er skolelægerne, som har set noget til resultater af mindreværd og manglende evne til at begå sig? Og hvor er for-